

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Reverendi Patris Vincentii Carafæ, Septimi Societatis Jesu Generalis

Bartoli, Daniello

Leodii, 1655

Cap. VIII. Vincentii miræ ad sublevandos inopes voluntatis propensio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42928

eliciebat è plagis, tanquam hircino adamantes emolliti, facile franguntur.

C A P U T VIII.

Vincentii mirum studium sublevandi inopes.

Privati
erga in-
opes
beni-
gnitas

A Beneficentia adversus animas descendendo ad beneficentiam adversus inopum corpora. Quippe sorores sunt: quamquam illa sublimius munus, hæc depressius sortita. Fuit igitur Vincentius jam inde à teneris unguiculis propensus ad misericordiam; utque hæc cum nascente nata, sic cum adolescente adolescens, ad Religionis septa properantem secuta est: licet autem hoc in statu paupertatem Christi profiteretur, atque adeo non aliter quam voto ac benevolentia miserias inopum levare posse videretur; tamen industria Charitas modos excogitavit in paupertate liberalitatem vel maximè exercendi, usque eò ut Vincentius *generosus & magnus* apud populum audiret. Itaque sæpè sæpiùs urbem Neapolitanam mendicando obivit,
non

non fui tantùm deprimendi causâ, sed & stipis pauperibus colligendæ, nominatim egentioribus ac pudentioribus, captivis item & ægris, quam oppidò largam ejus nobilitas ac sanctimonia eliciebant. In cujus distributione coactus interdum in gurgustiola reptatu ascendere, ut moram à corporis pessimè affecti debilitate excuteret, sibi animando accinebat identidem illud, *Sursum corda*, arduosque ac difficiles gradus, æquè hilariter celeritèrque ac planum iter, inibat. Non rarò de Moderarorum venia meliorem demensi sui partem largiebatur ipsemet egenis: & aliàs quoniam noverat mensæ reliquias omnes illis attribui, tam sibi parcus erat escæ potúsque, ut Præsilibus invigilandum esset, ne plus justo genium fraudaret. In illa tristi à monte Vesuvio clade, seu hominum seu ædificiorum innumerebilibum, opportuna nobilium ope quotidie scapham submíttebat panibus aliisque cibis ac vestibus plenam, in usus cùm pauperum derelictorum, tum ab incendio illo profluente ustulorum, quibus remedia, condimentaque, & utrisque magnam pecuniæ vim addebat. Nimirum

ut

ut calor dilatat corpora, ampliorique spatio coæquat, sic caritas latius fundit animos, unumque hominem multis parem efficit.

Et Præ-
fidis per
omnes
mune-
rū gra-
dus

Major illi, dum præesset Nostris, copia miseris subveniendi, quam minimè otiosam esse voluit. Quid Romæ egerit in eorum gratiam illa fatali Romanis anni 1649. fame, post anni præcedentis sterilitatem, prius executi sumus. Aliàs etiam in eadem Generalis Præfectura, quando à Collegio Romano modò sexcenti, modò mille ac ducenti mendici pasti sunt, ipse non dignitate magis, quàm iis inserviendi studio ceteros anteibat; cæcis sua manu cibos porrigens, quod ministerium omnium infimum & operosissimum erat. Cùm tironibus moderaretur; viros honestos, lautè quidem vestitos, sed revera egentes in secretum domus Conclave inductos, mensa excipiebat, ministrans ipse, tumque larga stipe donatos dimittebat. Offendit quondam in umbilico arcis Neapolitanæ seminudum ac frigore rigentem; utique Aquilone tunc haud modicè sæviente. non sustinuit tenerrimum ad eam speciem
Vincentii

Vincentii pectus tam acerbam inopiam; nihil rogantem seorsim à turbâ evocat, caligas ipse suas deponit, misero largitur; fecissetque haud dubiè amplius, si ratio decori fivisset. Aliàs leproso mendico, seu quòd vestis deesset, seu quòd sui commiserationem ciere vellet, nudo, indusium suum concessit, & constans fama est eo induto lepram exuisse. Exploratiùs est triginta Julios ejus jussu à socio Sacerdote pauperi impertitos, posteaquam eos cum cura numeraverat, ubi primùm pauperis manum attigère, in aureos triginta fuisse conversos. Per idem tempus, quo Novitiis præerat, mala aureola mitia famulus quidam ægroto poposcit Vincentium. Jam æstas ad finem vergebat, & hortulanus nulla in horto reliqua esse responderat: ipse fronti manum applicans, ubi mentem divinam exploravit, *Astutum redi ad hortulanum, ait cui-piam, eique verbis meis refer, ea diligenter conquirat, ad futurum ipsi Deum.* Perstabat tamen hortulanus in sententia, operam sponte perdendam objiciens: utique sibi esse compertum nullum ulla totius horti arbore superesse, nisi in ista (certam indicabat)

non si-
ne pro-
digis

indicabat) sed quidquid malorum in eâ
esset, acerbum esse. se enim isto mane
decerpisse reliqua, & Sociis in prandium
præbuisse. nihilominus ex designata ar-
bore legi aliqua, & famulo dari Vincen-
tius voluit. ubi sub illam hortulanus pe-
dem intulit, sponte decidit unum, arri-
pit ille studio demonstrandi acerbicatem,
gustat, miraturque præter spem omnem
mitem esse: alia vellit eodem eventu, di-
scitque tandem Sanctorum virorum be-
nignitate fructus acerbos mansuescere.
Eodem Collegii Neapolitani Rectore,
cùm templum, ut diximus, ignis corri-
puisset, operarius artificio victum quæri-
tans, interea dum illi restinguendo adla-
borat, clavo pedem infixit. unde cùm
opificio ineptus esset, atque adeo victui
comparando, Vincentio suppliciter fuit, ut
opem sibi ferret, donec curaretur. An-
nuit ille, cùmque decem aureos penes
se haberet, ei dono dedit; tum præcepit
œconomo, ut interea temporis quoti-
die eidem sufficeret ad honestum victum
necessaria. Paruit hic aliquamdiu, sed
postmodum stipem illam vel supervaca-
neam ducens, vel nimis in longum trahi,
avarus

avariùs cum illo egit. Quod animad-
 vertens frater alius beneficentior, Vin-
 centium ea de re moniturus adibat; sed
 occurrens illi, priusquam verbum fecis-
 set, Pauperum Pater, *Redi*, inquit, *ad*
œconomum, ac meo nomine ei præcipe,
pergat, ut antebac, operarium illum alere,
quemadmodum ei præscripsi. Eodem in
 munere Janitori Collegii disertissimè
 prohibuit, ne quem è mendicis indona-
 tum dimitteret: fecitque amplissimam
 facultatem è cellâ penuariâ auferendi
 quidquid eis necessarium indicaret. Et
 ipse pariter, si quem animadverteret,
 sevocatum, stipe quæ tunc præ manibus
 erat, donabat. Erant quoque seu Sacer-
 dotes seu nobiles, seu disciplinarum au-
 ditores, quibus annonam suppeditabat,
 incredibili sollicitudine rerum domesti-
 carum ministros crebrò commonens,
 de vestibus vel frumento, vel alio quo-
 piam eis tempore providendo. Cùm Do-
 mui Professæ Præpositus esset, legem sibi
 imposuerat stipis accipiendæ binas dex-
 tantes seu vicenas ex centenis in paupe-
 rum usus subtrahendi. Item, incunte
 quolibet mensæ Janitori pecuniæ sum-
 mam

effusa
 liberali-
 tate

mam tradebat, iisdem erogandam: de qua nihil ultra audire volebat, quam erogatam esse, ut novam sufficeret; longè utique lætior datâ, quam antè possessâ. In Beatorum Sanctorumque nostrorum pervigiliis, & celebrioribus anni diebus centum ex maximè egentibus cibum præbebat; cùm prius adultiores sermone spiritali, juniores doctrinâ Christianâ pavisset. Sub illud tempus nobilis quidam vir, at pauper & advena, quem Vincentius secretâ frequentique stipe imperiebat, appetente hyeme synthesium eum rogavit arcendo frigori. nec mora, cùm aliud nihil expeditum haberet, suam ipse humeris detractam ei tradidit; nec aliam sibi postulavit, licèt cum potestate Domum administraret, & gelido alioquî corpore, aliquot dierum spatio in simplice tunica frigus toleravit, sed enim excalesciebat eum charitas, & Christus quem deposita togâ domesticâ arctius induerat, à frigore defendebat. Cùm Collegia Provincialis inspiceret, numquam mendicum ullum obvium indonatum reliquit. Si æreus nummus deerat, argenteum dabat; si argenteus, aureum,

miran-

mirantibusque dicebat se verò eorum de-
mirari admirationem. Qui enim nummi
aurei in singulos pauperes donationem,
profusionem censeat, aut nescire quid
mereatur Deus, aut in paupere Domi-
num JESUM totius sanguinis sui pro-
digum non agnoscere. Quod si nec au-
rum nec argentum in promptu erat,
mantilia, strophiola, indusia, quidquid
denique in illius manus venire poterat,
largiebatur. Quando sub meridiem pran-
diolum sumebat, si quem videret pau-
perem, portionem suam ei impertiebat;
si alii supervenirent, etiam Sociorum,
utpote tam pii præsidis exemplo inedia
haud gravatè ferentium. Insuper inter
lustranda Provinciæ Collegia sedulò in-
quirebat in mores Rectorum: quorum
si quem deprehenderet præparcum sti-
pis, ante suum è Collegio discessum adi-
gebat ad prandium semel aut bis paupe-
ribus præbendum, quotquot in urbe
possent reperiri. In singulis item Colle-
giis, ordinarias ex præscripto largitiones
auxit, excussaque omni supellectile lancâ
lineave, si quid tritum ac derelictum oc-
curreret, utcumque reconcinnatum

Aa egentibus

egentibus impertiri jubebat. Et quamquam nonnulla ex collegiis, annuis vectigalibus parum instructa ægrè subsistebant, parsimoniam tamen in miseros Rectoribus inhibebat. Enimverò proprium illud esse Numinis amantium, quales Socios esse decet, non superfluis modò, sed & necessariis ejusdem gratiâ pauperum usui se spoliare. Et verò si ratio habeatur commodi domestici, de quo minimè laborat vera charitas, rem non augeri tenacitate exigui illius, quod possideas, sed largitate. Quippe quod pauperi donatur, id Deo fœnori dari, eumque pro singulis nummis pendere centenos. Ac denique humanas voluntates, agrorumque ubertatem in potestate habere. Qua super re scribens ad Rectorem benè largum in pauperes, ait se illius liberalitate vehementer gaudere: neque dubium esse, quin usus eum doceat, illa Christi, *Date & dabitur vobis*, velut fraterna caritate inter se coherere. verumtamen, *non omnes capere verbum istud*. Nimirum gratiæ esse divinæ, qua qui fruatur, ei grates Numini esse habendas.

Et

Et revera scientiam illam non omnium esse, etiam religiosæ vitæ cultorum, ipse expertus erat. Siquidem dum Collegii Neapolitani rem administrabat, fuit qui perspecto Vincentii liberalitatē in egen-tes modum consuetum excedere, plus-que, ut dicebat, charitatis, quàm prudentiæ habere, eidem significavit, si de illa nihil detrâheret, tantis demum nominibus obruturum Collegium, ut successori multum negotii relinqueret. Cui ille, *Non ita res habebit fili: ne metue.* *Non ita, inquam, res habebit. Enim verò rem familiarem augebimus: nec pecunia nobis deerit, nec ulla nomina successori dissolvenda relinquemus, sed multa aureorum millia.* & prædictionem probavit eventus. Namque super Dei benefacta, quibus per se ipse, viisque obscuris, nec antea provisis, collegium cumulavit, tam felices fuere prædiorum ejus proventus, ut liqueret manifestò hos à miraculo propè abesse. Et verò Vincentius bona parte æris alieni, quod decessores contraxerant, Collegium liberavit; & magnam pecuniæ vim, rei que cibariæ annonam successori præparavit. *Facia-*

Cum
rei fa-
miliaris
prodi-
giosis
incre-
mentis

in Col-
legio
Neapo-
litano

mus, aiebat, *aliquid Dei causâ, & ipse faciet nostrâ*: quod antehac S. P. N. Ignatius pronunciarat. *Utique*, addebat, *sola ei voluntas ad efficiendum, quidquid placuerit, sufficit: Nulli ad donandum sumptus, nullus labor necessarius*. Non minus feliciter ei cessit, inter regendam Domum Professam apprimè munificum fuisse. Illa quidem semel ad extremam necessitatem redacta est; sed & illicò inde crepta, suppeditatâ supra spem, & affluenter, annonâ. Contigit aliàs, idque semel dumtaxat, ut eâdem nummis & pane destitutâ, Quæstor non mediocriter angeretur: sed levandis utriusque angustiis, unde minimè expectabatur, Providentia Numinis opportunè centum aureos submisit. Prodigiôsè Vincentio succurrit Deus Novitiorum Magistro. Quondam per negligentiam pistoris defecerat panis in tirocinii Domo. Animadvertit hanc inopiam triclinii curator: sed seriùs, quàm ut è Domo Professâ commodatò accipere posset: deque tota re certiozem faciens Vincentium, rogavit prandii horam dilatam vellet, dum ei necessitati foret prospectum. At abnuens

in Do-
mo Pro-
fessa
Neapo-
polita-
na

in novi-
tatu

abnuens ille, quæsiuit quot ei panes superessent: auditoque viginti duos exiguos superesse, eos in frusta dividi, & singula singulis apponi iussit, innuitque reliquum Deo curæ fore. Paruit frater, & statò tempore pulsus examinis instituendi index, ac postea prandii datus est.

Assident itaque mensæ quinquaginta homines religiosi, è quibus plerique tirones (gens appetentiæ haud profectò expers) & frusta sua, quæ viginti duobus ad summum suffecissent, brevi consumunt.

Jamque huic & illi panis deficit. Adest ille properè, & huic & illi panem è corbe in medio triclinii locari solito, defert.

Atqui in eo corbe duos tantùm integros frater triclinio præfectus reliquerat. Et tandem jam tertio, jam quarto panis deest: nihilo seciùs ad corbem redit

Vincentius, & ex eo panem educit, poscentibusque apponit. Desideratur & ab aliis compluribus: & ex eodem corbe plena manu à Vincentio sufficitur. Jamque haud dubiè longè amplius, quàm in corbe fuerat relictum, eduxerat, quando cellarius prodigio attonitus, cui perspicendo oculos animumque intenderat,

Vincentius porro ministerium mensæ extra diem sibi consuetum sumpsit.

Patri Ministro, mensæ tunc temporis affi-
denti conscioque inopiæ panis, rem in-
nuit: stuporem uterque nutu mutuo com-
municant: dein ipse pronus, ut rem ocu-
lis suis propiùs ac certiùs exploret, aver-
so Vincentio accedit ad corbem, & va-
cuum invenit: Attamen Vincentius ite-
rum iterumque, ac sæpiùs, donec omni-
bus factum est satis, ad corbem acce-
dens panem ex eo eductum expetenti-
bus porrexit. Et quod prodigium vehe-
menter auget, reliquiæ panis istius cœ-
litùs superadditi collectæ, appositos ini-
tio panes amplitudine superavêre. Ni-
mirum fiducia in Deum per amplum est
penu, unde quò plus eduxeris, eò plus
educere possis. Atque ex eodem penu
vim tritici non modicam aliàs extraxit.
Moderabatur etiam tum tironibus, & ad
duos modios res frumentaria redacta
erat: admonitus de penuria frumenti
Vincentius, nihilo seciùs præcepit ut ex
eo fieret panis; pollicitus fore ut Deus
in posterum prospiceret. Eo pane fermè
ablumpto, quæsit ex eo pistor, unde
postmodum frumentum peteret; se enim
nuper nihil illius in granario fecisse
reliquum:

reliquum: *Adbuc superest*, respondet Vincentius, *unde, & quod tibi est necessarium, ibidem invenies*. Et revera eodem loco, ac mensura qua primùm invenerat, frumentum invenit. Neque id semel dumtaxat, sed secundò, ac tertio, ac denique donec tempus messis advênit; ut appareat Providentiam Numinis suorum necessitatibus velut obligatam, ad conditum usque diem operam locare.

Et Vincentius, quasi cum divina in se beneficentia certaret, non sedulò minus constanterque, quàm si lege aliqua teneretur omni ope inopes juvare, cum suâ nequiret, alienam requirebat. Quare si qui, præsertim nobiles & honesti, majoribus, uti fieri assolet, propter graviores necessitates subsidiis egebant, quàm ferre ipse per sese posset, confugiebat ad locupletum misericordiam, quos, oratis prius Superis, facillimè quidquid peteret, exorabat. Ita cum vir quidam nobilis in summas rei familiaris angustias conjectus esset, eo misericordiæ Matri, Immaculatæ Mariæ, commendato cum humili prece, ut per Ducem de Medina miserum sublevaret, ipse Ducem adiens,

Quam
per se
nequit,
per alios
opem
egenis
præstat

nobilis Equitis inopiam eidem exposuit, confestimque humaniter ab eo ductus ad abacum duplionibus plenum (quorum singuli sex aureos æquabant) tot ab illo donatus est quot vir verè princeps manu potuit capere; qui & insuper officiosè Vincentio pollicitus est, quot deinceps haberet necesse. Quondam intellexit tres sorores nobiles, non ignobili genere, cum non suppeteret, quò se honestè amicerent, & citra pudorem in publicum prodirent, solitas in eodem strato simul manere. Movit mollissimum ejus animum miserabilis illa species; eò maximè, quòd ejusmodi misellæ remedio paupertatis omnino careant, ingenuitate scilicet ne mendicent, imò ne inopiam evulgent, prohibente; unde proximus in desperationem descensus, atque in vitia omne genus. Ergo quàm potuit citissimè abundè iis, collatitia secretaque stipe, providit de necessariis. Id quod lacrimas ac suspiria pauperculis expressit, lætissimis tam opportuno subsidio, miramque Vincentii in se benignitatem extollentibus in cælum, alterumque suum parentem, certè quidem corporum suorum animarumque

rumque servatorem appellantis. Ipse autem collatâ magis, quàm vel illæ vel alii egentes acceptâ ex ipso ope gestiebat. Præsertim quòd Dei locum hoc in munere sibi tenere videretur, cui Propheta Regius, *Tibi, inquit, derelictus est pauper; orphano tu eris adiutor.* Neque lacrimas ex intimo sensu commiserationis fratrum (sic pauperes vocabat) erumpentes continere valebat. Ceterùm effecit aliquando, ut sententia in reum pauperem pronunciata mutaretur, affirmante, qui ad ejus causæ cognitionem delegatus fuerat, iudice, id non tam rei quàm Vincentii gratiâ à se factum. Aliàs cùm vir quidam nobilis de melioris notæ profapia eò calamitatis venisset, ut non haberet quo vitam toleraret, Vincentium ut ad se veniret rogari iussit. Adfuit hic illicò, & præterea petitum abs eo pecuniarium subsidium peramicè contulit: authoritatem quoque ac preces, ut expediretur in illius gratiam magni momenti causa, cujus evictio non mediocriter eum sublevatura erat. Nam è vestigio atque à congressu cum misero, consiliario cuidam probò & sibi intimo illius

causæ judici rem commendavit. Qui statim eam à se expediendam pollicitus, in promissi pignus Vincentio non modicum nummorum numerum juvando interim inopi dedit. Quoniam verò ad integram promptamque negotii confectionem, opus erat auctoritate Præsidis Consilii Regii, & operâ cujusdam Libellionis, ambos (tametsi domiciliis remotos) eodem ipso die (tametsi malè affecto esset corpore) per se ipse adivit; tamque eloquente misericordiâ rem egit, allegans & se & Deum pro isto officio obnoxium illis fore, ut ex ipsius & viri nobilis voto causa brevi expedita sit. Nimirum facile & brevi evincitur causa, quam vera charitas perorat.

Nulla sui cōmodi fraudisve peccentiū stipem habitacione

Quæ quidem charitas eò potentior & in Deum & in homines extitit, quò minus commodis suis studebat. Enimverò nec umbram, nedum scintillam cupiditatis rerum humanarum ferre poterat; compendium suum ratus aliis opitulari; detrimentum, sua venari. Certè æde Nostrâ Neapolitanâ flammis, ut diximus, cum ingenti jactura deformatâ, oblatâ sibi à Prorege copiâ rei è carcere eximendi,

mendi, unde non minùs quater mille aureis colligi ad illius reparationem poterat, grates quidem egit pro tam munifica humanitate: sed de exemptione nihil ultra non modò locutus, sed nec sibi in mentem venire passus est. Donec Prorege Circumcisionis Dominicæ festâ luce ædem illam ingresso, ultróque mentionem condonationis illius ingerente, Vincentius, *Quando, ait, Excellentia Tua aliquem reum mihi donare dignatur, hunc peto* (pauperrimum nominabat, cujus captivitas familiæ suæ non majus incommodum, quàm periculum creabat) attonitusque Prorex tam heroïca charitate, miserum eodem ipso die, ære alieno ac carcere liberum, ei misit. Comparabat ad mortem opulentum Dynastam, & hic Vincentii arbitrio amplum prædium permittebat, asserens insuper gratum sibi fore, si illud cuiquam è Domibus nostris addictum vellet. Ipse ne suspectum redderet officium illud Charitatis, moribundis adeo opportunum, quasi unà cum animarum salute commodum suum Societas aucuparetur, & prædium oblatum repudiavit, & ne teruncium quidem exinde

inde

inde admisit. Multò proniùs rejecit ornamentum locuples altaris, sibi missum à filio nobilis viri ære alieno oppressi. Confestim igitur remissum censuit solvendis parentis nominibus impendi oportere. Quod si renueret, monuit manus tamen ab eo abstinere se velle, fatis gnarus non tam offerentis esse, quàm creditorum. Emicabat quoque in Vincentii benignitate hoc alterum decus, minus quidem in vulgus probabile, sed tamen eximium, quòd licèt haud pauci ex egentibus eliciendæ ampliori stipi varia fraude miseras eumententur, quam fraudem haud ægrè potuisset deprehendere, nihilo minùs beneficus in eos esset, allegatâ Apostoli sententiâ: *Charitatem omnia credere.* Quondam Janitor noster aliquo ex ejusmodi simulatoribus observato, qui fraudem intolerandâ importunitate magis invisam reddebat, Vincentio persuadere conatus est, indonatum ut dimitteret: ita enim dedocendum illum fraudes, & exinde ceteros, ejus repulsâ. Cui reposuit ipse, sufficere illi, quòd Numinis gratiâ stipem eroget: Dum Christus in pauperes benignitatem præcepit, non
distinguisse

distinxisse veros à fictis. Præstare porrò centies ab his decipi, quàm semel uni verè calamitose deesse. Aliàs alteri ex nostris dum conspecto uno ex iis mendicis, qui nudi ac tremantes in compitis jacent, objiceret hoc hominum genus non rarò mutilos se, & ulcerosos callidè simulare, inertix fovendæ studio; miti severitate ipse occurrens, *Quis te, ait, constituit iudicem? & verò si qui stipem petit, fallit, magis eum falli, qui ne fallatur, eam denegat. Nam denique qualis qualis sit ille cui donatur, Christum stipem accipere.*

CAPUT IX.

*Vincentii in DEVM caritas
eximia.*

A Caritate in proximum, gradum facimus ad caritatem in Deum. Quamquam & prior illa caritas & ceterarum virtutum decora, & quidquid de Vincentio vel dixi, vel dicere possum, huic posteriori, omnium quippe reginæ, ejus imperio, impulsibus, & auspiciis agebat